

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה חלקים.

חלק א	–	בראשית	(22x3)	–	66	נקודות
חלק ב	–	ישעיה (מצומצם)	(20x1)	–	20	נקודות
חלק ג	–	ישעיה (מורחב), רות, תהלים ויונה	(14x1)	–	14	נקודות
	–	סך הכול		–	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

שימו לב: העתקה של דברי פרשן בלי הסבר לא תיחשב לתשובה.

חלק א – בראשית

ענו על שלוש מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 22 נקודות).

1. פרק י"ב, פסוקים י'–כ'

א. (1) עיינו בפסוק י'.

על פי מה שלמדתם, האם נהג אברהם כראוי כשירד למצרים בגלל הרעב בארץ? כתבו שתי דעות, ונמקו כל אחת מהן.
 (2) רמב"ן רואה בסיפור ירידת אברהם למצרים ביטוי לְכַלל "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים".
 כיצד כלל זה בא לידי ביטוי בפסוקים י'–כ'? כתבו שלוש דוגמאות.

(9 נקודות)

ב. עיינו בפסוקים י"ב–י"ג.

ספורנו (לפסוק י"ג): "למען ייטב לי' - למען כשתאמרי שאת אחותי, יקווה כל אחד מהם שאשיאך לו, ולא יחשוב שום אחד מהם להורגני, אבל ייטיב לי במוהר ובמתן כמו שהיה המנהג אז שהיו מפתים את אבי האישה במוהר וקרוביה במגדנות, כדי שישכימו לתת אותה לתובע... ובין כך חשב לצאת משם".

(1) מהי השאלה בנוגע להתנהגותו של אברהם שספורנו עונה עליה בפירושו?

(2) על פי ספורנו, כיצד תכנן אברהם להציל את שרה, ומה השתבש בתוכנית זו?

(8 נקודות)

ג. עיינו בבראשית, פרק כ'.

(1) מה משותף להתנהגותו של אברהם בפרק י"ב ובפרק כ'?

(2) עיינו בפסוקים ט'–י"ג.

מה הם שני ההסברים של אברהם לאבימלך שבאמצעותם הוא הצדיק את התנהגותו?

(5 נקודות)

2. פרק י"ח, פסוקים ט'–ט"ו

א. (1) "שוב אשוב אליך כעת חיה ונהיה בן לשרה אשתך" (פסוק י').

הסבירו בלשונכם את הבשורה שקיבל אברהם. בתשובתכם התייחסו לביטוי "כעת חיה".

(2) על פי פסוק י"ב, כיצד הגיבה שרה על דברי המלאכים, ומדוע היא הגיבה כך?

(3) על פי פסוק ט"ו, כיצד הגיבה שרה על דברי ה', ומדוע היא הגיבה כך?

(9 נקודות)

ב. רמב"ן (לפסוק ט"ו): "ותכחש שרה לאמור' - אני תמה בנביאה הצדקת... למה לא האמינה לדברי מלאכי אלוקים. והנראה בעיני כי המלאכים האלה הנראים כאנשים באו אל אברהם, והוא בחוכמתו הכיר בהם, ובישר אותו 'שוב אשוב אליך' ולשרה בן. 'ושרה שמעת', ולא ידעה כי מלאכי עליון הם, כעניין באשת מנוח (שופטים י"ג, ר'), ואולי לא ראתה אותם כלל".

(1) מהו הקושי של רמב"ן בנוגע להתנהגותה של שרה?

(2) מהי התשובה של רמב"ן על קושי זה?

(8 נקודות)

ג. עיינו בפסוקים י"ב–י"ג.

רש"י: "זאני זקנת' - שינה הכתוב מפני השלום, שהרי היא אמרה 'זאני זקן'".

על פי רש"י, הסבירו מי שינה, מה הוא שינה ומדוע הוא שינה. (5 נקודות)

3. פרק כ"ה, פסוקים י"ט-ל"ד

א. עיינו בפסוקים י"ט-כ"ג.

(1) מה גרם לרבקה ללכת לדרוש את ה'?

(2) מה ה' מבשר לרבקה? ציינו שני דברים.

(9 נקודות)

ב. עיינו בפסוק כ"ז.

רש"י: " ידע ציד' - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו: אבא האיך מעשרים את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות. 'תם' - אינו בקיא בכל אלה, אלא כליבו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי תם".

(1) על פי רש"י, הסבירו מדוע השאלות של עֶשָׂו מעידות על היותו רמאי.

(2) על פי רש"י, הסבירו בלשונכם מדוע יעקב מכונה "תם".

(8 נקודות)

ג. (1) עיינו בפרקנו ובפרק ד', פסוקים א'-ד".

ציינו נקודת דמיון אחת והבדל אחד בין קין והבל ובין יעקב ועֶשָׂו.

(2) כתבו דוגמה נוספת לסכסוך בין אחים בספר בראשית. האם סכסוך זה דומה יותר לסכסוך בין יעקב לעֶשָׂו או

לסכסוך בין קין והבל? נמקו את תשובתכם.

(5 נקודות)

4. פרק ל"ז

א. עיינו בפסוקים י"ב-י"ז.

(1) על פי מה שלמדתם, הסבירו מדוע יוסף לא יצא לרעות עם אָחיו.

(2) על פי מה שלמדתם, מה אפשר ללמוד על האישיות של יוסף מתשובתו לאביו "הַנְּיִי"?

(9 נקודות)

ב. רש"י (לפסוק י"ד): " מעמק חברון' - והלא חברון בהר, שנאמר 'זיעלו בנגב ויבא עד חברון' (במדבר י"ג, כ"ב), אלא מעצה

עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים 'כי גר יהיה זרעך' (בראשית ט"ו, י"ג)".

(1) הסבירו בלשונכם את השאלה של רש"י על הכתוב.

(2) הסבירו את התשובה של רש"י.

(8 נקודות)

ג. עיינו בפסוק ט"ו.

"העמק דבר" (לפסוק ט"ו): " וימצאהו איש'... - היה ראוי לכתוב וימצא איש, שהרי יוסף היה ההולך בדד ומחפש ומצא,

ולא האיש ההולך לדרכו, אלא בא ללמד שהיה שליח מן השמיים לפגוע ביוסף [לפגוש את יוסף] ולהביאו לידי כך, והלך

האיש וימצאהו באותו מקום".

(1) על פי פירוש "העמק דבר", הסבירו כיצד לומדים מן הכתוב שהאיש שפגש יוסף הוא שליח מן השמיים.

(2) מה אפשר ללמוד על סיפור מכירת יוסף מפירושו של "העמק דבר"?

(5 נקודות)

5. פרקים מ"ד-מ"ה

א. עיינו בפרק מ"ד, פסוקים י"ח-ל"ד.

נאומו של יהודה מורכב משלושה חלקים. ציינו אילו פסוקים שייכים לכל חלק. תנו כותרת לכל חלק, והסבירו מה הייתה מטרת הנאום של יהודה. (9 נקודות)

ב. עיינו בפרק מ"ה, פסוק א'.

(1) על פי מה שלמדתם, מדוע לא רצה יוסף שהנוכחים בחדר ישמעו שאֶחיו מכרו אותו?

(2) על פי מה שלמדתם, מדוע יוסף מתגלה לאחיו דווקא בעיתוי זה? כתבו שתי סיבות.

הוכיחו את תשובתכם מן המסופר בפרקים מ"ד-מ"ה.

(8 נקודות)

ג. עיינו בפרק מ"ה, פסוק ג'.

"כלי יקר": "העוד אבי חי" - אף על פי שכבר אמרו לו שהוא חי כמובן מכל דברי יהודה, מכל מקום חשב יוסף אולי אמרו כן כדי שיכמרו רחמיו על הזקן ולא יגרום לו מיתה כי נפשו קשורה בנפשו, על כן שָׁאַלם שנית 'העוד אבי חי', ולבבם לא כן ידמה וחשבו שלא נתכוון לשאול אם הוא חי או לא, אלא שבא להזכיר עוונם, על כן אמר 'העוד אבי חי', לומר שאביו הוא ולא אביכם כי לא חסתם על צערם כאילו אינו אביכם. על כן נבהלו ולא יכלו לענות דבר."

(1) מהו הקושי בנוגע לדברי יוסף שעליו עונה ה"כלי יקר" בפירושו? בססו את תשובתכם על דברי יהודה

שבפרק מ"ד.

(2) על פי פירוש ה"כלי יקר", מדוע נבהלו האחים ולא ענו ליוסף?

(5 נקודות)

חלק ב – ישעיה (מצומצם)

ענו על אחת מן השאלות 6-7 (20 נקודות).

6. ישעיה, פרק א'

- א. עיינו בפסוקים א'-ט'.
כתבו שלושה מן הדימויים והמשלים שבפסוקים אלה, והסבירו כל אחד מהם. (8 נקודות)
- ב. (1) עיינו בפסוקים י'-ט"ו.
על מה הנביא מוכיח את עם ישראל? בססו את תשובתכם על הפסוקים.
(2) עיינו בפרק ב', פסוקים א'-ד'.
הנבואה בפסוקים אלה היא תיקון לנבואה בפרק א'. הביאו ראיה לטענה זו.
(7 נקודות)
- ג. עיינו בישעיה, פרק א', פסוקים י'-ט"ו וברימיה, פרק ז', פסוקים כ"א-כ"ד.
שד"ל (לירמיה ז', פסוק כ"ב): "כי לא דיברתי" - ...אני מבקש מבני אדם שיעשו רצוני לטוב להם וישמרו מצוותי אשר יעשה אותן האדם וחי בהם. על כן לא הייתה תחילת מצוותי לאבותיכם על דברי עולה וזבח, אלא תחילה ציוויתים עשרת הדיברות, ואחר כך המשפטים בין איש ובין רעהו לתיקון החברה, ואחר כך אמרתי שיעשו לי מקדש ויקריבו לי קורבנות".
(1) על פי שד"ל, הסבירו את התוכחה של ירמיהו לעם בפסוקים כ"א-כ"ג.
(2) על פי פירושו של שד"ל, הסבירו כיצד דברי ירמיהו מחזקים את טענת ישעיהו שבפרקנו.
(5 נקודות)

7. פרק י"א

- א. עיינו בפסוקים א'-ה'.
(1) הסבירו את הדימוי שבפסוק א', ואת המסר של דימוי זה.
(2) מהי המילה המנחה בפסוקים אלה, ומה אפשר ללמוד ממילה מנחה זו על דרך פעולתו של מלך המשיח?
(8 נקודות)
- ב. עיינו בפסוקים ו'-ט'.
(1) בפסוקים ו'-ח' מובאות דוגמאות לשלום בין בעלי החיים לבין האדם.
צטטו מן הכתוב שתי דוגמאות לכך, והסבירו בלשונכם כל אחת מן הדוגמאות שציטטתם.
(2) על פי שתי גישות שלמדתם, הסבירו מה תהיה המציאות בימות המשיח לאור הדוגמאות שציטטתם.
(7 נקודות)
- ג. עיינו בפסוק י'.
אברבנאל (לפסוק י'): "במלך המשיח... הוא יעמוד 'לנס עמים' כי כל יושבי תבל ושוכני ארץ יביטו בו, וילכו אחריו ויתמהו ממעשיו, כמו שיביטו האנשים בנס, שאחריו ילכו במלחמה כל אנשי המחנה.
'והיתה מנחתו כבוד' - רוצה לומר ש[מלך המשיח] לא יקנה הכבוד והשם הטוב מתוך המלחמות אשר יעשה, כי הם ידרשו אותו, ויהיה הכול בשלווה לפניו, ועם כל זה, מנוחתו מהמלחמות תהיה אליו כבוד גדול, יותר מהכבוד שקונים שאר המלכים במלחמות".
על פי אברבנאל, הסבירו מה יאפיין את מלך המשיח, ומה הניגוד שבינו ובין שאר המלכים.
(5 נקודות)

חלק ג – ישעיה (מורחב), רות, תהלים ויונה (14 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 8–11 (14 נקודות).

8. ישעיה (מורחב), פרק ו'

א. (1) עיינו בפסוק ה'.

על פי פירוש שלמדתם, מה היה החשש של ישעיהו שבא לידי ביטוי במילים "אוי לי כי נדמיתני", וממה נבע חשש זה?

(2) "וְסָר עֲוֹנָךְ וְחָטְאתְךָ תִּכְפֹּר" (פסוק ז').

על פי פירוש שלמדתם, על איזה עוון מדובר, ומה עשה המלאך כדי שעוון זה יתכפר לישעיהו?

(7 נקודות)

ב. (1) רש"י (לפסוק י'): "הַשְּׁמִין לֵב הָעַם הַזֶּה" - כמו 'זהכבד את לבו' (שמות ח', י"א)... ליבם הולך הלוך והשמון,

ואוזניו הולכים הלוך והכבד משמוע.

'פן יראה בעיניו' - נתנו ליבם שלא ישמעו דברי נביאי, שהם יראים שמא יטיבו בעיניהם דברי, ויבינו בליבם

וישובו אליי, והיא רפואתם".

על פי רש"י, מהי הביקורת של הנביא על העם בפסוק י'?

(2) עיינו בפסוקים ט'–י"א.

הסבירו את שאלת הנביא בפסוק י"א, וכתבו מהי תשובת ה' על שאלה זו.

(7 נקודות)

9. רות, פרק א'

א. (1) עיינו בפסוקים א'–ה'.

בפסוקים אלה מודגש הקושי הגדול של נעמי שנגרם בשל האסונות שפקדו אותה. הביאו שתי ראיות לטענה זו.

(2) אחד המאפיינים של נעמי הוא אמונה בה'.

צטטו שלוש פסוקים המוכיחים טענה זו, והסבירו כיצד כל אחד מן הפסוקים שציטטתם מלמד על האמונה של

נעמי בה'.

(7 נקודות)

ב. (1) על פי מה שלמדתם, יש קשר בין השמות של הדמויות שלמגילת רות ובין מעשיהם או גורלם.

הסבירו את הקשר בין השמות מְחֹלֶן, כְּלִיֹן וְעֶרְפָּה לבין מעשיהם או גורלם.

(2) עיינו בפסוקים י"ט–כ"א.

הסבירו את הקשר בין דמותה של נעמי ובין שמה, והסבירו מדוע היא ביקשה שיקראו לה בשם אחר.

(7 נקודות)

10. תהלים, קכ"א

- א. (1) המזמור מתאר את תהליך התעצמות הביטחון של המשורר בה'.
הביאו ראיה מלשון הכתוב לטענה זו.
- (2) במזמור זה המשורר עובר מגוף ראשון לגוף שני. הוכיחו טענה זו מלשון הכתוב.
לדעתכם, האם הדבר מעיד על שינוי פנימי שעובר המשורר? נמקו את תשובתכם.
(7 נקודות)
- ב. עיינו בפסוק ה'.
- (1) על פי מה שלמדתם, מה המשורר מבקש ללמד באמצעות הדימוי "ה' צִלְקָה" על שמירת ה' על האדם?
כתבו שני דברים.
- (2) על פי מה שלמדתם, מה המשורר מבקש ללמד באמצעות הדימוי "על יד יְמִינֶךָ" על שמירת ה' על האדם?
כתבו שני דברים.
(7 נקודות)

11. יונה, פרקים ג'–ד'

- א. עיינו בפרק ג'.
- (1) "עוֹד אֲרַבְעִים יוֹם וְיָנִיחַ נְהַפֶּכֶת" (פסוק ד').
על פי מה שלמדתם, לאיזו עיר אחרת המוזכרת בתנ"ך רומזים דבריו של יונה, ומה אפשר ללמוד מכך על נינוה?
(2) יש הסוברים שתשובת אנשי נינוה הייתה תשובה שלמה, ויש הסוברים שתשובת אנשי נינוה לא הייתה שלמה.
הביאו שתי ראיות לכל אחת מן הדעות.
(7 נקודות)
- ב. עיינו בפרק ד', פסוק א'.
- (1) אברבנאל (לפרק ד'): "ומפני זה וירע ליונה רעה גדולה ויחר לו... אין זה אלא שהוא נושא להם עוון ופשע... כדי שיהיו שבט אפו וכלי זעמו להינקם בהם מישראל. והתלונן הנביא בליבו מהשם למה היה כוונתו להשחית את ישראל על העבודה הזרה שהיו עובדים ולאנשי נינוה עבר על פשעם. וזה אמרו 'וירע ליונה רעה גדולה ויחר לו', רוצה לומר שראה בעיני שכלו רעה גדולה שהיה מוכנת לבוא על ישראל, ושָחַרָה אפו על היות הקדוש ברוך הוא חומל וסולח לנינוה ונוקם ובעל חמה לישראל".
על פי אברבנאל, מדוע חרה ליונה על שה' סלח לאנשי נינוה על חטאיהם? כתבו שתי סיבות.
(2) על פי מה שלמדתם, הביאו הסבר נוסף מדוע חרה ליונה.
(7 נקודות)

בהצלחה!